

Само децата правят
чудеса, докато четат.

Астрид Линдгрен

ИВАН ТУРГЕНЕВ

МУМУ
Разкази

Издателство
ПАРИТЕТ

РУСКИ КНИГИ НА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

Иван Тургенев. МУМУ. РАЗКАЗИ; 168 стр.
Поредица ЗЛАТНИ СТРАНИЦИ
Преводач: Константин Константинов

Иван Тургенев (1818 – 1883) е класик на руската литература от втората половина на XIX век. Той е първият писател, който в своите разкази възпява красотата на селските пейзажи, и първият, който толкова подробно, ярко, емоционално и разнообразно описва бита и нравите на руския народ: неговата съдба, неговите любовни истории, страховете, вярвания, странности.

Иван Тургенев създава и един от най-смайващите образи в историята на руската литература. Крепостният Герасим е глухоням. Един ден той намира малко куче, прибира го къщи и му дава името Муму (само тази дума може да произнесе). Кучето е доверчиво и привързано към всички, но то не се сприятелява с господарката. Тя заповядва да се изгони кучето. Герасим изпълнява заповедта... Тази история няма да остави никого безразличен, а във френския град Он-фльор дори е издигнат паметник на Муму.

**За поръчки на книги от сайта
www.paritetbg.com – 20% отстъпка!**

© Предпечатна подготовка Паритет ООД
Всички права са защитени. Никаква част от тази книга не може да бъде възпроизведена в каквато и да е форма без писменото разрешение на притежателя на авторските права.

ISBN 978-619-153-397-8

Иван Сергеевич Тургенев
(1818 – 1883)

И. С. Тургенев е роден на 28 октомври 1818 г. в гр. Орел в богато дворянско семейство. Тургеневи живеят типичен за дворяните живот – богат, охолен, разточителен. Децата са били обучавани и възпитавани от гуверньори и гувернантки – предимно чужденци.

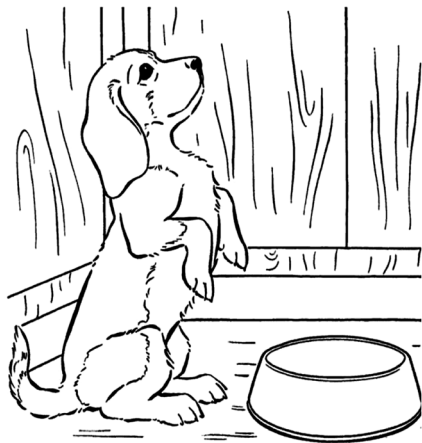
Тургенев е сред най-големите и най-авторитетни руски писатели от втората половина на XIX в. Той е първият голям романист на руската литература.

Тургенев започва своята литературна дейност през 40-те години на XIX в. на страниците на сп. „Съвременник“, в което са господствали естетическите идеи на Висарион Белински. Великият критик е бил и идейният ръководител на това списание и на по-голямата част от неговите сътрудници, между които е бил и Тургенев. След смъртта на Белински обаче Тургенев постепенно се отдалечава от неговия кръг и от руските идеи за революция, за да застане изцяло на либерално-просветителски позиции.

СЪДЪРЖАНИЕ

<i>Муму</i>	7
<i>Бежина лъка</i>	48
<i>Хор и Калинич</i>	77
<i>Певци</i>	96
<i>Малинова вода</i>	125
<i>Единака</i>	140
<i>Гора и степ</i>	152

МУМУ

В една от крайните улици на Москва, в голяма сива къща с бели колони, с полуетаж и с изкривен балкон, живееше някога една вдовица заедно с многобройни крепостни слуги. Синовете ѝ бяха на служба в Петербург, дъщерите се бяха омъжили; тя рядко излизаше от къщи и уединено доживяваше последните години на своята скъперническа и мъчителна старост. Нейният жизнен ден – нерадостен и мрачен – отдавна бе минал; но и вечерта ѝ беше по-черна от нощ.

Измежду цялата нейна прислуга най-забележителен беше дворникът Герасим, висок и снажен като юнак от приказките мъж, глухоням от рождение. Господарката го взе от селото, дете той живееше отделно от братята си, сам, в малка къщица и едва ли не беше смятан за най-редовния в плащането на крепостния данък селянин. Надарен с необикновена сила, той работеше за четворица, работата спореше в ръцете му, и ти ставаше весело като го гледаш, когато оре и, натискайки с огромните си длани, сам, сякаш без помощта на кончето, разцепваше жилавата земна гръд или

по Петровден, когато тъй яростно въртеше косата, като че щеше да покоси до корен и младата брезова горичка, или пък когато по вършитба бързо и неспирно чукаше с двуметрова бухалка и продълговатите и твърди мускули на раменете му се отпуснаха и ди- гаха като лост. Постоянното безмълвие придаваше тържествена сериозност на неуморната му работа. Чудесен селяк беше той и да не бе неговото нещастие, всяка селска мома на драго сърце би се омъжила за него... Но ето че доведоха Герасим в Москва, купиха му ботуши, ушиха му за през лятото кафтан¹, за зимата – кожух, дадоха му в ръцете метла и лопата и го отредиха за дворник.

Отначало неговият нов живот никак не му се хареса. От детинство той бе свикнал с кърската работа, със селския бит. Отчужден поради нещастieto си от хорско общество, той израсна ням и могъщ както израства дърво на плодородна земя... Преселен в града, той не разбираше какво става с него – отегчаваше се и не проумяваше, както не проумява млад, здрав бик, който току-що са взели от полето, дете сочната трева е висока до корема му, взели са го, турили са го в железопътен вагон и сега, облъхвайки плътното му тяло ту с дим и искри, ту с вълни пара, возят го бързо, возят го с тропот и писък, а де го возят – бог знае! В новата му служба, след тежкия селски труд, работата на Герасим му се струваше игра; за половин час той свършваше всичко и след това ту се изправяше сред двора и гледаше, зяпнал всички, които минаваха

¹ Дълга горна дреха – бел. прев.

край него, сякаш търсеше от тях разрешение на своето необяснимо положение, ту ненадейно отиваше в някой ъгъл, хвърляше надалеч метлата и лопатата, просваше се по корем на земята и цели часове лежеше неподвижно като хванат звяр. Но човек привиква на всичко и накрая Герасим свикна с градския живот. Работа нямаше много; службата му се състоеше в това да чисти двора, два пъти на ден да донесе вода с бурето, да стовари и нацепи дърва за кухнята и за стаите, да не пуска чужди хора и да пази нощем. И трябва да се признае, той усърдно изпълняваше службата си: по двора никъде нямаше ни тресчица, ни смет; а в лошо време, ако затънеше някъде дадената в негово разпореждане грохнала кранта – водовозка, той едва натиснеше с рамо – и не само колата, ами тикваше и коня напред; дърва ли почнеше да цепи – секирата звънти като стъкло, а наоколо хвърчат цепеници и трески; а пък колкото за чужди хора, след като една нощ беше хванал двама крадци и така чукна едно о друго челата им, че нямаше нужда да ги кара след това в полицията – в целия участък почнаха да го уважават; дори ония, които минаваха денем, и то не мошеници, а просто непознати хора, щом виждаха страшния дворник, махаха с ръце и му викаха, като че той можеше да чуе виковете им. С цялата прислуга Герасим беше, ако не в приятелски отношения – те малко се страхуваха от него, – но в близки, смяташе ги свои хора. Те се разправяха с него чрез знаци и той ги разбираше, точно изпълняваше нарежданията, но знаеше и своите права, и никой не смееше да седне на неговото място в трапезарията за слугите. Изоб-

що, Герасим имаше строг и сериозен нрав – обичаше ред във всяко нещо; дори и петлите не смееха да се бият пред него – че иначе, лошо! Щом ги види, веднага ще ги пипне за краката, повърти ги десетина пъти на колело във въздуха и ги хвърли поотделно. Господарката имаше тук и гъски; но гъските, както се знае, са птици важни и разсъдителни; Герасим чувстваше към тях уважение, грижеше се за тях и ги хранеше; самият той приличаше малко на солиден гъсок. Дадоха му стаичка над кухнята; той сам си я нареди по свой вкус, нагласи в нея креват от дъбови дъски върху четири пъна – същински креват за великан; сто и шейсет килограма да сложиш отгоре му, няма да мръдне; под кревата имаше голям сандък; в ъгъла – масичка, също така яка, а до масичката – трикрако столче, толкова здраво и тежко, че понякога и сам Герасим, като го вземеше, изпусне го и се усмихне. Стаичката се заключваше с катинар, който приличаше на геврек само че черен; ключът от тоя катинар Герасим винаги носеше на колана си. Той не обичаше да ходят в стаята му.

Тъй изтече година, в края на която с Герасим се случи едно малко произшествие.

Старата господарка, при която той беше дворник, във всичко тачеше старите обичаи и държеше многобройна прислуга: в къщата имаше не само перачки, шивачки за долни дрехи, дърводелци, шивачи и шивачки за горно облекло, имаше дори и един сарач, когото смятаха и за ветеринарен лекар – и лекар за хората, имаше домашен лечител — за господарката, най-сетне, и един обушар на име Капитон Климов,

отчаян пияница. Климов се смяташе за човек образован и столичен, онеправдан и неоценен достойно, на когото мястото не е в Москва, а живее тук, в някакъв затънтен край, без работа, и ако пие – както той сам, с поспиране и като се удряше в гърдите, казваше, пие тъкмо от мъка. И ето, че веднъж господарката заговори с дворецкия¹ Гаврило, човек, който, ако се съди по жълтите му очички и патешкия му нос, бе определен от самата съдба за началство. Господарката съжаляваше за похабената нравственост на Капитон, когото снощи бяха намерили нейде на улицата.

– А какво ще речеш, Гаврило, – неочаквано заговори тя – дали да вземем да го оженим, как мислиш? – Може да се вразуми.

– Че защо да не го оженим! Може – отвърна Гаврило – и дори много хубаво ще бъде.

– Да, само че коя ще го вземе?

– Да, то се знае. А впрочем, както вие кажете. Той все пак, тъй да се рече, може да влезе в работа за нещо.

– Струва ми се, той харесва Татяна, а?

Гаврило поиска да възрази нещо, но стисна устни.

– Да!... Нека поиска Татяна – реши господарката, като смръкна с удоволствие емфие – чуваш ли?

– Чувам. – рече Гаврило и се отдалечи.

Като отиде в стаята си (тя беше в крилото на къщата и почти цялата бе отрупана с ковани сандъци), Гаврило първо каза на жена си да излезе, а сетне приседна до прозореца и се замисли. Явно бе, че неочак-

¹ Началник на прислугата – бел. прев.

ваното нареждане на господарката го бе озадачило. Най-сетне стана и каза да извикат Капитон. Капитон дойде... Но преди да предадем на читателите техния разговор, смятаме, че не е зле да разкажем с няколко думи коя беше тая Татяна, за която щяха да женят Капитон, и защо заповедта на господарката смути дворецкия.

Татяна, която служеше, както казахме по-горе, като перачка (но поради това, че беше много добра и опитна перачка, даваха ѝ да пере само тънко бельо), беше жена на около двадесет и осем години, мъничка, слаба, руса, с бемки на лявата буза. В Русия бемките на лявата буза се смятат за лош знак – предвестие на нещастен живот... Татяна не можеше да се похвали със своята участ. От ранни младини още я държаха строго: работеше за двама, а никога не беше чула добра дума; обличаха я лошо; получаваше съвсем малка заплата. Роднини все едно, че нямаше: някакъв стар иконом, оставен в село като негоден, ѝ се падаше чичо, а другите ѝ чичовци бяха селяци – това беше всичко. Някога я смятаха за хубавица, но хубостта ѝ много бързо отлетя. По нрав беше съвсем смирена или по-точно напласена; към себе си се отнасяше с пълно равнодушие, от другите смъртно се страхуваше. Мислеше само да свърши работата си навреме, никога с никого не приказваше и потръпваше, щом се споменеше името на господарката, макар че господарката почти не я знаеше по лице. Когато доведоха Герасим от село, тя едва не припадна от ужас, като видя грамадната му фигура; по всякакъв начин гледаше да не го срещне, а когато се случеше

прибягвайки от пералнята до къщи, да мине край него примижаваше. Герасим изпърво не ѝ обръщаше особено внимание, после почна да ѝ се усмихва когато я видеше, после почна и да я заглежда, и накрая – не откъсваше очи от нея. Хареса му се тя: за кроткия израз на лицето ѝ ли, за плахостта на движенията ѝ ли – един бог го знае! Веднъж когато тя минаваше през двора, дигнала предпазливо на разперените си пръсти колосаната блуза на господарката ѝ, някой силно я хвана за лакътя. Тя се обърна и извика: зад нея беше Герасим. Смеййки се глупаво и мучейки ласкаво, той ѝ подаваше едно захарно петле с позлатени криле и опашка. Тя понечи да откаже, но той насила пхна петлето в ръката ѝ, заклати глава, тръгна си, и като се обърна, пак ѝ измуча нещо много приятелски. От тоя ден той не ѝ даваше мира: дето и да идеше тя – той там, върви насреща ѝ, усмихва се, мучи. Маха ръце, току ще измъкне от пазвата си панделка и ще ѝ я втикне или ще разчиства с метлата праха пред нея. Клетото момиче просто не знаеше как да се държи и какво да прави. Скоро цялата къща узна за тия истории на немия дворник; посипаха се насмешки, пословици, закачки над Татяна. Над Герасим обаче не всички се решаваха да се присмиват: той не обичаше шеги; а когато той биваше там и нея оставяха на мира. Ще не ще, момичето попадна под негово покровителство. Като всички глухонеми, той беше много досетлив и твърде добре разбираше, когато се присмиваха на него или на нея: веднъж на обед кастеляншата¹ начал-

¹ Завеждаща бельото – бел. прев.

ница на Татяна, почна, както се казва, да ѝ подмята, и я докара до там, че тя, клетата, не знаеше накъде да гледа, и едва не се разплака от яд. Изведнъж Герасим се надигна, протегна огромното си ръчище, сложи го на главата на кастеляншата и с такава мрачна свирепост я изгледа в лицето, че тя просто се наведе и залепи на масата. Всички млъкнаха. Герасим отново взе лъжицата си и продължи да сърба чорбата със зеле. „Гледай го ти, глухия дявол, горски караконджул!“ измърмориха тихичко всички, а кастеляншата стана и отиде в стаята на слугините. Друг път забелязал, че Капитон, същият този Капитон, за когото ставаше дума, някак прекадено любезно се бе раздрънkal с Татяна, Герасим го извика с пръст, заведе го в сайванта за каретата, хвана за единия край аръша и леко, но многозначително му се закани с него. От тогаз никой вече не заговаряше Татяна. И всичко това не му пакостеше. Наистина кастеляншата, щом отиде в стаята на слугините, веднага припадна, и изобщо, тъй майсторски действаше, че още същия ден господарката узна за грубата постъпка на Герасим. Но капризната бабичка само се разсмя няколко пъти, като с това крайно оскърби кастеляншата, накара я да повтори, как, значи той те понатисна с тежката си ръка, и на следния ден изпрати на Герасим една рубла. Тя го покровителстваше като верен и силен пазач. Герасим доста се страхуваше от нея, но все пак се надяваше на милостта ѝ и се канеше да отиде при нея с молба, да му позволи да се ожени за Татяна. Той само чакаше да получи обещания му от началството нов кафтан, за да се яви по-прилично пред господар-

ката, когато неочаквано на същата тая господарка ѝ хрумна да омъжи Татяна за Капитон.

Читателят сега лесно ще разбере причината за смущението, обзело дворецкия Гаврило след разговора с господарката. „Господарката–мислеше той, седнал при прозореца — обича Герасим. (Гаврило знаеше това и затуй сам той гледаше през пръсти), все пак той е същество безсловесно; няма да ида да долагам, че така и така, Герасим задиря Татяна.

Па и най-после, и справедливо е — какъв мъж е той? А от друга страна, само да разбере тоя, прости господи, караконджул, че ще омъжват Татяна за Капитон — ами че той наистина всичко в къщи ще изпотроши. И затуй как ще се разбереш с него! Него, дявол такъв, прости ме Господи, по никакъв начин не можеш укроти... Истина...“

Появяването на Капитон пресече нишката на Гавриловите размисли. Лекомисленият обуцар влезе, метна ръце отзад и като се облегна разпуснато на издадения до вратата тъгъл от стената, постави десния си крак кръстообразно пред левия и разтърси глава. Ето ме значи и мене. Какво желаете?

Гаврило погледна Капитон ѝ затрака с пръсти по рамката на прозореца. Капитон само поприсви калачените си очички, но не ги наведе, дори леко се подсмихна и поглади с ръка белезникавите си коси, които стърчаха на вси страни. Е, аз съм де, аз. Какво гледаш?

— Харен си — продума Гаврило и млъкна. — Харен си, няма какво да се рече!

Капитон само мръдна рамене. „А ти да не би да си по-добър?“ — помисли си той.

